

Dikteren Jakob Jansa (1732 - 1804)

*Om Vinteren naar dagen er liden og kort
Da reiser Enhver fra sin? Hjemsteder bort
Til fremmed Vær, Næring at søge.*

Jakob Jansa - en smule dikter for 200 år siden

Han var født ca 1732 og døde vinteren 1804. I sitt voksne liv levde han på gården Kiilen i Rødøy dit han kom høsten 1766; 33 år gammel og ganske nylig gift. Her drev den ene halvparten av gården. Men som alle andre måtte han hente sitt utkomme fra havet, slik han har skrevet i ett av sine dikt:

*Vi Usle Søefolk her i nordiske Land,
Vi søge vor Næring i vildende Strand,
Paa Havet blandt brusende Bølge,
Vi vove vort Liiv paa et flydende Træ,
Vor Gud sin Miskundhed imod os vil te,
Thi Døden os snarlig forfølger,
Og Havet vor Legeme dølger.*

Foreldrene hans var fra Rana og var etter datidens begreper en relativt velstående familie. Unge Jakob vokste opp i en middels stor søskenflokk og gifta seg først med ei jente fra Fore i nordre del av Meløy, også hun fra gode bondekår. I annet ekteskap gifta han seg med ei jenta fra Sør-marklandet i Nord-Rana. Jakob Jansa fikk i sine 2 ekteskap tilsammen 13 barn, og av disse døde 4 før de nådde konfirmasjonsalder.

Den eldste sønnen, *Johan Petter Jakobsa*, døde i 1796, knappe 29 år gammel. Han hadde vært svak i helsen hele sitt voksne liv og lå til sengs de siste årene. Det er et gripende versedikt som faren skrev - med sterke religiøse overtoner, men samtidig skildrende sykdommens smerte på en lidenskaplig måte.

*Lykken er en Slumpe - Skytte,
Verden er en Trængsels Hytte
Hilset er et Kikadon, Verden er et Babylon,
Ja dens Vey er trang og smal,
Ret et Jammers Hospital*

*En steds varend Sygestue,
Hvor man daglig dags kan skue
Underskiedlig slætte Kaar,
Onde Byller, blodig Saar, Ey et Lazaret ulig,
Thi der høres Klage-Skrig.*

*Verden Labans Ansikt haver,
Han bød Nabal lige Gaver,
Nabal var en karrig Mand,*

*Laban var af samme Stand,
Begge egentlig lige var,
Begge mange Brødre har.*

*Lazarus bar Saar og Pialter,
Mephibosef gaar og halter,
Jacob bruge maae en Stav,
Thi hans Hoft sin Leed gik af,
Konnig Esechias og
Dydsyg på sit Leye laa.*

*Han en mægtig Konge sidder,
Derfor Nat og Dag han qvider,
da hans Kors og Svaghed greb,
Han saa som en Trampe pøb,
Som en Due kurrede,
Jamrede for Verk og Vee.*

*Edoms første Job maae klage,
over Piine, Saar og Plage,
Vel var det en anden Sag,
Det var Satans Næve-Slag;
Herren samme det tillod,
At han saa stod Job imod.*

*Naaman som var rig og prægtig
Hos de Syrrers Konge mægtig,
Var spedalsk i Kiød og Blod,
Renset blev i Jordans Flod,
Ved Guds Ven, et Menniske
Lod Gud det Mirakel skee.*

*Jeg mig ogsaa maae beklage,
at ey mange gode Dage Mig i Verden var bestemt,
Herren har det for mig giemt,
Korset stedse følge mig
Fast i al min Levetid.*

*Strax jeg Verden saa med Øye,
Strax mig Svaghed blev tilføyet,
Som mit Lys nær blæste ud,
Men omsider hjalp mig Gud,
Jeg en liden Lindring fik,
Som med Tiden dog forgik.*

*Korsets Bæger bleb mig rækket,
Som min? arme Kræfter svækket,
Under mangen modig Taar,
Thi ulægelige Saar,
Jeg tilsidst blev med befængt,
Som mig har paa Sengen slængt*

*Sengen var mig liden Hvile,
Korsets haarde skarpe Piile
Nat og Dag mig martrede
Og opvakte Værk og Vee;
Endelig kom Dødens Bud,
Løste mig af Fængslet ud.*

*Sidste Times langsom Langet,
Aapnede mit Jammers Fængsel,
Mig fuldkommen Frihed gav,
Til at vandre ud deraf;
Værk og Bræk og blodig Saar
mig i Evighed ey naar*

Etter hva en må anta så ble det bedre tid til diktningen etter at han hadde gjort seg til kårmann like før århundreskiftet. Det var sønnen hans som overtok gårdparten, mens ei datter gifta seg med nabogutten, slik at Jakob Jansa-slekta satt på begge brukene ei tid fram til midten av 1800-tallet.

I ei bok som ble skrevet av Wilhelmine Brandt på begynnelsen av 1900-tallet henvises det til at Jakob Jansa etter sin tid ble omtalt som en "- meget frugtbar og ofte heldig Bygdedikter i Petter Dass's Stil".

Mange av hans verk er sørgemelodier laget etter dødsfall, sykdom og forlis - muligvis på bestilling fra de etterlatte. Disse versene kan være ganske tunge i form og innhold med bibel-henvisninger og tårefulle utlegninger av jammer og skrik.

Men av hans mer populære dikt er fortellingen om nordlendingenes reise til Bergen og om linefisket i Lofoten. I det sistnevnte diktet skriver han om farten oppover til Lofoten, om fisket, livet i rorværet og om heimfarten. Diktet er særlig interessant ettersom det lokale muntlige språket skjærer gjennom flere steder som når han f. eks. skriver "- saa bær? det ud og spørg? Tina" (*utlagt*: så bærer det ut å spørre etter tid?ende /:nyheter:/).

Utvalgte vers fra diktet, som angivelig skal være skrevet før år 1800:

Om linefisket i Lofoten

*I Alle som nu er herinde, som haver god Lyst og godt Minde,
Vil I nu lidt bie og lye, jeg vil tale et Ord
Hva som hændte ifior, da vi var der nord I Forsamling stor,
Om Linebruget som jeg I er fortelle, samt melde;*

Hvor det gik til ved Lofotens Fjelde.

*Ved Tju?anthelg vi Hjemmet forlode, Vor Attraa til Roervæhret stode,
For Torsken der at dræpe og slæpe,
Jo fleer, jo bedre var, Reisen did gik snar;
Thi Børren den var rar og Baaden haal saa Kar
Vi alle vare friske som Fiske,
Fem Mand vi roede paa Baaden, det Fiske.*

*Vi lændte og gik op i Stua, fik Nøglen fat til vante Bua,
Saa bar det til at rømme, og tømme
Udaf Baad og Bue, hver var rask og snue;
Thi det var vor Hue at faae Fyr paa Flue.
Baaden brundt vi frem, saa langt vi kunde, paa Lunna.
Paa Bellen efter Hvilen vi stunna.*

*Og saa bær det ud og spørg Tina?
Om Fisk er at Faae brav paa Lina.
Er det saa, Af Glæde vi qvæde,
Nu bliver det ei tyst, Thi det giver En Lyst;
ud at prøv ? en Dyst, med Torsken nær ved Kyst.
Lua, Stampa frem og Alt tilstæde og rede,
Om Agnpautan Gluntane strede.*

*Gluntan i Skindstak og Vampa,
Nu dræg de nedad med Stampa,
Bli nu ei Forfjoksa, i Boksa
Alle som en Mand, hvem som Huske kand,
Glem nu ei det gran, før vi fær av land
Sola stig og dagen mon nu hella, ad Kvella
Saa vi ser vor Meed opp i Fjella.*

*Om morgenen naar Sola fremtrina
Saa farer de ut etter Lina
Med hvert er Lina tofælt og trefælt
Nu bliver det Hurlumhei og volder megen Støy,
Skal vi til aa Grei, aa nei, jeg tror det ei
Men drag Lina inn i Skotten, til Lottan.
Paa Landet skal vi grei ut al Tottan.*

*Ei Torsken al, paa Hjellan blir tala,
Thi nogle og til Klipfisk de Salta
Av dem man Ryggen Flækker og Brækker,
Det skeer dog helst Ombord, av Skippere der Nord,
De kiøpe av Fangsten vor, og tæl paa Hundred?stor
Den fisk de tørk paa Berg alleina, jeg meina
Saa gaar det nu til med den Greina.*

*Og nu skal vi giv os Fala,
Og far nu vel Grannan vor Alla*

*Far nu vel ei Jenta, vi kjenta,
Far nu vel hun Mor, gammelbesta Stor,
Som i Stua bor, gvor vi havd? vor Ror.
Tak for gamle Bua, og Stua
Saa løfta vi paa Hatten, og paa Hua.*

PAS/09-2000